

Василь Махно

Вічний календар

Видавництво Старого Лева, 2019.

Уривок, Частина II, глава 9 с. 397-399

Передруковано з дозволу автора.

Тільки-но Чортків облетіла звістка, що Ісроель Фрідман віддає чотирнадцятирічну дочку Хаву за златопільського ребе Цві Аріє Тверського, зворохобилися міські хасиди. Розворушився мурашник. В усіх єврейських крамницях тільки було й мови про майбутнє весілля Фрідманової дочки. У ребе майже щороку траплялися весілля, поки не поодружував одного за одним усіх чотирьох синів. Минулого року старшу дочку Міріам видав за сина свого кузена Менахема Нухемома Фрідмана зі Штефанешті. О, що то було за весілля! На весілля, яке справляли в палаці ребе, прибула не одна сотня гостей. За ними спостерігали тисячі цікавих очей містян. Вулицями Чорткова неможливо було пройти, їх заповнювали хасиди, які стікалися до дому цадика, мов потічки до ріки. У такі дні жандармська комендатура стягувала додаткові сили з Бучача й Гусятина. Хасидські двори Галичини, Буковини й Волині мчали на бричках, щоби встигнути побачити зустріч молодого з молодою у дворі Фрідманів і засвідчити свою глибоку пошану ребе. До ребе зїжджалися перед шабасом віровизнавці з усієї Галичини й Буковини. У вікнах світилося. Подвір'я скидалося на ярмарок в Улашківцях. Одні, щойно прибувши, переносили свої куферки з одягом і книжками в дім. Інші, вітаючись одне з одним, поселялися в бічному будинку для гостей. Хаїм декого з прибульців знав: він шептав Бабіну на вухо, що той сивий — ребе з Гусятина, а той ґелеватий — із Бучача, а цей рудий, як сонце, — з Садгори. Якби діти пшениці знали, кого вони бачили на рабиновому дворі, то могли б колись

переповідати своїм онукам про цвіт і галуззя хасидських дворів, які постали перед їхніми очима. Але ті, про кого з захопленням говорив Хаїм, були для Павла чи Насті порожнім місцем. Бачили вони, що кожен із прибулих привіз на весілля подарунки. Хаїм прицмокував язиком. Хлопець уявив, якими багатими будуть у Фрідманів Суботні й весільні столи. Тиждень у чортківських пекарнях випікали халу й білі булки. Скубали гусей на подушки й перини, які забере з собою панна молода, коли залишить батьків дім. З обпатраних курей і гусей, зачеплених за крила на гаки, стікала кров. Різники побожно дотримувалися кошерних приписів Тори. Топили гусячий смалець, яким змащуватимуть бляшки для печені. А за рік до весілля чортківські ткачі наткали стільки єдвабу та атласу для нареченої, а шевці нашили силу-силенну спідниць і сукенок, їй могли би позаздрити найбагатші панянки! Дещо прикупили у крамницях Львова та Відня і привезли до Чорткова. Усе, що прибувало до цадикового двору, служба складала у скрині. Посаг нареченої зростав, наче тісто на дріжджах. Солодкий запах білого хліба, спеченого на відбірних жовтках яєць, воркотав голубом у шлунках містян. Щоранку, ковтаючи духмяне повітря, вони згадували про наближення весілля. Хасидські двори століттями перебували в тісних стосунках. Рабаї віддавали дочок чи одружували синів із близькими родичами. Дібра, звичайно, примножувалися, але небезпека кровозмішення могла нашкодити потомству. Одне непокоїло наречену Хаву — майбутнього чоловіка ребе Цві Аріє Тверського вона бачила тільки раз. І хоч Цві Аріє належав до династії Златопіль, одружившись із Хавою, він приставав до чортківського двору. До «Златопіль» зможе додати «Чортків». Династія Тверських не була чужою Фрідманам, бо першою дружиною Довида Моше була дочка ребе Арона Тверського, Чорнобильського. Звичайно, ніхто не примушував Хаву обирати собі за чоловіка Цві Аріє. Дівчина могла відкинути пропозицію, якщо б наречений не подобався. Одна зустріч не залишила в її пам'яті ніяких рис обличчя майбутнього чоловіка. Хава запитала батька, чи не могла б вона відвідати сестру Цві Аріє. Насправді нею керувало бажання побачити нареченого. Ребе Ісроель Фрідман розгадав намір Хави, інакше б він не був правнуком Баал Шем Това, і дозволив

відвідати дім Тверських до весілля. Повернувшись через кілька днів, Хава зсередини світилася щастям, і батько зрозумів, що весілля відбудеться.